Yritysvastuudirektiivi: lisäselvityspyyntö TEM ja OM 12.2.2024

Tiedot asian käsittelyn jatkoaskeleista ovat tällä hetkellä avoinna ja ne ovat neuvoston puheenjohtajamaan käsissä. Käsityksemme on, että puheenjohtaja pyrkii viemään neuvottelutuloksen Coreperin hyväksyttäväksi tämän viikon aikana (joko keskiviikkona 14.2. tai perjantaina 16.2.), jos puheenjohtajalla on käsitys siitä, että määräenemmistö tulisi puoltamaan neuvottelutuloksen hyväksymistä. Tällä hetkellä Suomella ei ole tietoa, että tilanne olisi muuttunut sitten viime perjantain, jolloin asia vedettiin pois Coreperista.

****

Ryhmäkanteella tarkoitetaan kannetta, jota asianosainen ajaa **omissa nimissään** asianosaispiiriä laajemman tai kokonaan sen ulkopuolisen ryhmän eduksi siten, että asiassa annettava tuomio tulee kaikkia ryhmän jäseniä sitovaksi. Asianosaisena esiintyy vain ryhmän edustaja. Hänellä on asiavaltuus eli oikeus prosessata omissa nimissään oikeudenkäynnin kohteeksi saatetusta oikeudellisesta vaateesta. Järjestöryhmäkanteessa kanneoikeus on ryhmän oikeudellisia etuja valvovalla järjestöllä. Asianosaisasetelma on ryhmäkanteessa toinen kuin kumulaatiossa, jossa myötäpuolet ovat muodollisesti asianosaisia ja ovat valtuuttaneet edustajan ajamaan asiaansa. **Ryhmäkannetilanteessa edustajan ”edustusvalta” ei perustu oikeudenkäyntivaltuutukseen, vaan suoraan itse ryhmäkanteen sallivaan prosessinormiin.** (Ks. Oikeuden perusteokset, Prosessioikeus)

Neuvottelutuloksen mukaan ihmisoikeusloukkauksen uhri voisi valtuuttaa järjestön ”to bring actions to enforce victim’s rights **in its own capacity**”. Tämä tarkoittaa, että järjestö ajaisi kannetta **omissa nimissään** eli olisi oikeudenkäynnissä asianosainen. Jos järjestön oikeus ajaa kannetta perustuisi oikeudenkäyntivaltuutukseen, järjestö ei olisi oikeudenkäynnissä asianosainen, vaan asianosaisen asema säilyisi uhrilla. Järjestön oikeus ajaa kannetta **omissa nimissään** tekee mahdolliseksi ryhmäkanteen nostamisen. Tältä osin neuvottelutulos vastaa edustajakannedirektiiviä, jonka mukaan oikeutetulla yksiköllä on kantajan oikeudet ja velvollisuudet prosessissa ja se on asianosainen oikeudenkäynnissä. Kuluttajat, joita edustajakanne koskee, eivät ole asianosaisia.

Neuvottelutuloksen muotoilu vastaa Saksan Supply Chain Due Diligence Actin 11 §:ää (lukuun ottamatta rajoitusta ”that is of paramount importance”).

§ 11 Special capacity to sue

1. A person claiming to have been violated in a legal position pursuant to Section 2(1) that is of paramount importance may authorise a domestic trade union or non-governmental organisation to bring proceedings to enforce his or her rights **in its own capacity**.
2. A trade union or non-governmental organisation may be only authorised under paragraph (1) if it maintains a permanent presence of its own and, in accordance with its statutes, is not engaged commercially and not only temporarily in the realisation of human rights or corresponding rights in the national law of a state.

Pj:n neuvottelutulosta selostavasta asiakirjasta (19.12.2023) ilmenee, että kompromissi sisältää EP:n vaatimuksen järjestön oikeudesta ajaa kannetta omissa nimissään (legal standing) ja että säännöksessä on käytetty mallina edustajakannedirektiiviä. Neuvottelutuloksen mukaan järjestölle on siten myönnettävä

asianosaisen asema rajoittamatta (muilta osin) kansallisen lain siviiliprosessia koskevien säännösten soveltamista (”without prejudice to national rules of civil procedure”). Viittaus kansallisiin siviiliprosessia koskeviin säännöksiin tarkoittaa, että jäsenvaltioille on annettu tiettyä joustavuutta järjestää tämä asianosaisen asema.

Myös alla olevasta FRA:n kannanotosta ilmenee, että sillä, että järjestölle annetaan ”legal standing”, tarkoitetaan asianosaisen aseman eikä oikeudenkäyntivaltuutuksen antamista järjestöille.

Business and human rights – access to remedy, 2020, s. 9.

FRA OPINION 2

The EU legislature should continue efforts for the swift adoption of the Directive on representative actions for the protection of the collective interests of consumers.

The EU and Member States should provide for effective collective redress and representative action beyond consumer protection to other cases of business-related human rights abuse.

Member States should ensure that the available collective complaints mechanisms are capable of providing individual claimants with a realistic chance to obtain compensation. To achieve this, such mechanisms should not only determine a wrongdoing, but also examine financial aspects of the claims in one proceeding. Persons affected by the company’s actions should be automatically eligible to join a claim unless they specifically choose not to be (‘opt-out’), avoiding cumbersome and complex preceding registration procedures.

The EU and Member States should ensure that legislation providing for representative action on behalf of persons affected by the actions of a business **allows for legal standing of civil society organisations** acting in the public interest, as well as statutory human rights organisations, such as national human rights institutions, Ombuds institutions or equality bodies.

****